

- формування позитивної атмосфери у колективі, скорочення кількості конфліктних ситуацій;
- розкриття здібностей працівників, стимулювання працівників для розроблення нових бізнес-ідей та раціоналізаторських пропозицій;
- проведення ефективної мотиваційної політики із врахування побажань працівників, з метою підвищення продуктивності праці та активності працівників;
- сприяння збереженню і покращенню здоров'я персоналу та створення відповідних умов для праці, що зможе ліквідувати або ж значно зменшити негативний вплив роботи на здоров'я працівників, особливо у шкідливих умовах праці.

Література

1. **Економічна енциклопедія.** У трьох томах. Т.3/ Ред. кол.:...С.В. Мочерний (відп. ред.) та ін. – К.: Вид. центр "Академія" 2002. – 952 с.

2. **Генкин Б.М.** Экономика и социология труда: Учебн. для вузов. – 2-е изд., испр. и доп. – М.: НОРМА-ИНФРА-М, 2000. – 399 с.

УДК 658.155.2

Магістрант Н.В. Кальмук;

доц. С.Т. Дуда, канд. екон. наук – Львівська КА

УПРАВЛІННЯ ПРИБУТКОМ ПІДПРИЄМСТВА В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Досліджується сутність категорії прибутку, розглядаються різноманітні підходи до визначення його змісту та основні чинники, що впливають на нього. Досліджується прибуток як об'єкт управління у сучасних умовах господарювання.

Master N.V. Kalmuk; doc. S.T. Duda – Commercial Academy of L'viv

Profit Management Enterprises in Modern Conditions

This article deals with the profit category content. Different ways according to its contents and main factors that influence it are examined. Profit as the object of management in modern conditions of management is investigated in this article.

Прибуток являє собою певний гарант прогресу економічної системи, а його відсутність – найкращий доказ регресу й соціального напруження.

Зміст будь-якої підприємницької діяльності полягає у досягненні економічного ефекту у вигляді прибутку. Нині в Україні в умовах реформування економіки спостерігається тенденція до значного зниження рівня рентабельності виробництва, що означає збитковість багатьох підприємств. У зв'язку з цим управління підприємством вимагає вдосконалення методів оцінки і прогнозування прибутку. Чим більше уваги приділяється цій економічній категорії, тим ефективніше функціонує підприємство. Усе це зумовлює необхідність дослідження теоретичних засад функціонування прибутку і його впливу на темпи і пропорції суспільного відтворення.

Поняття прибутку в економічній системі існує у зв'язку з наявністю товарно-грошових відносин, появою і розвитком інституту власності, особливо приватної. Перші визначення прибутку збігалися зі значенням валового доходу, який індивідуалістичною системою розподілу поділявся на три категорії: доходи від капіталу, землі та доходи від праці. Вважалося, що кожен із видів доходів є обов'язковою винагородою для одержувача за надані ним послуги у народному господарстві.

Прибуток за К. Марксом, – це перетворена форма додаткової вартості, результат відношення між необхідним і додатковим робочим часом [5, с.40]. Дж. М. Кейнс розглядав прибуток у системі макроекономічних показників регулювання соціально-економічних процесів у державі за допомогою ефективного попиту.

В умовах колишнього СРСР, коли визначені планом контрольні цифри й індивідуальні економічні нормативи тривалий час практично не змінювались, прибуток визначався як похідний показник від інших планових величин. Він дорівнював різниці між плановим обсягом продукції, що реалізується в оптових цінах підприємства, та її собівартістю.

Розвиток ринкових відносин в економіці України зумовив необхідність нових підходів до управління формуванням і розподілом прибутку. А це означає, що й саме визначення прибутку зазнає певних змін. Не дивно, що у сучасних умовах серед вітчизняних та закордонних учених існують різні точки зору на поняття прибутку.

С.Ф. Покропивний розглядає прибуток як ту частину виручки, що залишається після відшкодування усіх витрат на виробничу і комерційну діяльність підприємства [3, с.436]. Але таке розуміння прибутку обмежується тільки кількісним визначенням категорії і не розкриває його економічної природи. Російський економіст Д.С. Моляков під прибутком розуміє грошове втілення частини вартості додаткового продукту. А.М. Поддєрьогін визначає прибуток як частину заново створеної вартості, виробленої і реалізованої, готової до розподілу. Таким чином, наголошується на важливості процесу реалізації виробленого продукту за кошти [5, с.41].

У ринковій економіці у звичайних умовах низький ризик пов'язаний із низькими доходами, чим вищий рівень ризику, тим можливі більші доходи. При вкладанні коштів у різні об'єкти з однаковою віддачею привабливішим буде найменш ризиковий проект. Тобто інвестор повинен отримувати компенсацію за ризик.

У публікаціях останніх років І.А. Бланк одним із перших в Україні використовує поняття співвідношення ризику і доходу у своєму визначенні прибутку. На думку вченого, прибуток – це втілений у грошовій формі чистий дохід підприємця на вкладений капітал, що характеризує його винагороду за ризик здійснення підприємницької діяльності та є різницею між сукупним доходом і сукупними витратами у процесі здійснення цієї діяльності [5, с.41].

Водночас прибуток як економічна категорія відображає кінцеву грошову оцінку виробничої та фінансової діяльності і є найважливішим показником фінансових результатів підприємницьких структур, їх фінансового стану. На основі таблиці ми можемо побачити прибутковість різних видів економічної діяльності.

Дані табл. 1 засвідчують, що у 2004 р. відбулося значне збільшення прибутку як загалом, так і у більшості наведених видах економічної діяльності. Спостерігається значне зростання прибутку у таких видах економічної діяльності як промисловість, будівництво, фінансова діяльність, операції з нерухомістю.

Табл. 1. Фінансовий результат від звичайної діяльності до оподаткування підприємств національної економіки за видами економічної діяльності, млн. грн.

Назва показників / роки	2000	2001	2002	2003	2004
Прибуток, збиток (-)	13933,0	18740,6	14641,2	19643,3	44578,4
Сільське господарство, мисливство та лісове господарство	1752,4	899,1	-254,6	769,5	2768,0
Промисловість	8834,6	8537,2	2866,5	7137,0	18936,9
Будівництво	40,3	722,8	-39,6	14,1	770,6
Оптова й роздрібна торгівля; торгівля транспортними засобами; послуги з ремонту	1195,1	2352,0	4356,4	573,7	6930,2
Готелі та ресторани	-20,0	-27,2	-9,3	-73,9	-30,6
Транспорт і зв'язок	706,7	4135,7	4269,4	5805,2	6665,6
Фінансова діяльність	1211,7	2344,9	2358,1	4252,7	7058,0
Операції з нерухомістю, здавання під найм та послуги юридичним особам	92,5	-146,3	929,2	1187,0	1101,2
Колективні, громадські та особисті послуги	46,0	-290,2	75,8	-79,5	255,8

Отже, основною метою будь-якого підприємства до сталого економічного розвитку є забезпечення прибутковості його діяльності. Звідси, проблема управління прибутком підприємства набуває усе більшого значення, оскільки саме у прибутку концентрується ефект усієї господарської діяльності кожного підприємства.

Головною метою управління прибутком є забезпечення збільшення добробуту власників підприємств на цей момент і у перспективі. Ця мета повинна забезпечувати одночасно гармонізацію інтересів власників з інтересами держави і персоналу підприємства. Виходячи з головної мети, система управління прибутком дає змогу вирішувати такі завдання:

- забезпечення максимізації розміру прибутку, що формується відповідно до ресурсного потенціалу підприємства;
- забезпечення оптимальної пропорційності між рівнем прибутку і допустимим рівнем ризику;
- забезпечення високої якості прибутку, що формується;
- забезпечення виплат необхідного рівня доходу на інвестований капітал власникам підприємства;
- забезпечення формування відповідного обсягу фінансових ресурсів за рахунок прибутку відповідно до завдань розвитку підприємства на майбутній період;
- забезпечення постійного зростання ринкової вартості підприємства;
- забезпечення ефективності програм участі персоналу щодо прибутку.

Для забезпечення чіткої дії механізму управління прибутком підприємства необхідно проаналізувати чинники впливу на прибуток підприємства.

Прибуток формується під впливом великої кількості взаємозалежних чинників, що впливають на результати діяльності підприємства по-різному: одні – позитивно, інші – негативно. Серед зовнішніх чинників можна виділити такі: економічні умови господарювання, місткість ринку, платоспроможний попит споживачів, державне регулювання діяльності підприємств та інше. Особливе значення має рівень, динаміка і коливання платоспроможного попиту, тому що він визначає стабільність одержання прибутку.

Поряд із перерахованим вище, варто звернути увагу на такі серйозні макроекономічні чинники як податкова і кредитна політика держави, розвиток діяльності громадських організацій споживачів товарів і послуг, і, нарешті, політична стабільність у державі [2, с.23].

Зовнішні і внутрішні чинники тісно пов'язані між собою. Внутрішні чинники прямо залежать від організації роботи самого підприємства. Вони можуть впливати на формування прибутку підприємства як безпосередньо, так і опосередковано. До них належать такі чинники як: обсяг продукції, що випускається; собівартість виробництва; ціна продукції, що реалізується; асортимент продукції, що випускається тощо.

Аналіз чинників дає змогу виявити найбільш важливі чинники та подальше їх використання у прийнятті управлінських рішень, що спрямовані на досягнення необхідної величини прибутку.

У системі управління прибутком підприємства його планування являє найбільш відповідальний етап. Це обумовлено тим, що в ринкових умовах планова сума прибутку є цільовим орієнтиром комерційної діяльності підприємств і мірою її ефективності, а також служить базою забезпечення його наступного виробничого розвитку і задоволення матеріальних інтересів власників і персоналу. Планування прибутку являє собою процес розроблення системи заходів щодо забезпечення її формування в необхідному обсязі й ефективне використання відповідно завданням розвитку підприємства в майбутньому періоді [3, с.12].

Ефективне внутріфірмове планування припускає необхідність дотримання таких основних принципів: планування повинно мати необхідну гнучкість і адаптивність, тобто своєчасно реагувати на зміни зовнішнього середовища підприємства; плануванням повинні займатися насамперед ті, хто буде потім впроваджувати в життя розроблені плани.

В умовах нестабільності економіки і постійного зростання цін багато підприємств не планують прибуток, пояснюючи це складнощами прогнозування, проте без планових розрахунків ступінь керованості фінансовими результатами істотно знижується. При відсутності планових розрахунків прибутку підприємство не може оперативного контролювати свої доходи і видатки і своєчасно приймати необхідні рішення. Водночас, як показує зарубіжний досвід, саме детальне планування забезпечує успіх підприємств на ринку.

Отже, прибуток підприємства є важливою економічною категорією і виступає об'єктом управління. У сучасних умовах відбуваються зміни, що впливають на підходи до управління підприємством. Ці зміни відображають нову роль прибутку для діяльності підприємства. Для ефективного управління підприємством у цілому й таким важливим показником, як прибуток, зокрема, необхідне вдосконалення існуючих інструментів управління.

Література

1. Баранцева С. Стратегія управління прибутком як регулятор діяльності підприємства// Торгівля і ринок України. – 2002, вип. 14, т. 2. – С. 81-86.
2. Зінченко Т. Управління прибутком і рентабельністю підприємства в умовах ринкової економіки// Вісті. ДВ. – 2005. – 1 липня.

3. Кривицька О.Р. Планування прибутку підприємства// Фінанси України. – 2005, № 6. – С. 12-16.

4. Покропивний С.Ф. Економіка підприємства. – К.: КНЕУ, 2000. – 528 с.

5. Субботович Ю.Л. Прибуток у господарській діяльності підприємницьких структур// Фінанси України. – 1999, № 12. – С. 39-47.

УДК 338.242:658.115.31/477

*Аспірант Л.П. Карбовник – Львівський НУ
ім. Івана Франка*

РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПРИРОДНИХ МОНОПОЛІЙ ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ ЕКОНОМІЧНОЇ ТЕОРІЇ БЮДЖЕТНОГО ФЕДЕРАЛІЗМУ

Фінанси муніципальних експлуатаційних підприємств як економічна категорія, що врегульовує відносини, пов'язані з розподілом і перерозподілом вартості валового внутрішнього продукту шляхом формування і використання грошових коштів на забезпечення суспільними послугами населення, розглядаються складовою місцевих фінансів і проблематикою міжбюджетних відносин. Пропонується їх розгляд проводити зіставно з формуванням місцевих бюджетів на основі положення економічної теорії бюджетного федералізму.

Ключові слова: природна монополія, бюджетний федералізм, фінансове регулювання, бюджет.

Doctorate L.P. Karbovnyk – L'viv NU named after Ivan Franko

The Regulation of the Natural Monopolies Activities with the Economic Theory of Budget Federalism

The peculiarities of the natural monopolies financial regulation are analyzed in this article. Substantiate the using the theory of budget federalism.

Keywords: natural monopoly, economic theory of budget federalism, financial regulation, budget.

Розвиток вітчизняної економіки, фінансової сфери впливає на формування фінансових відносин у житлово-комунальному господарстві й приводить до виникнення нових зв'язків між суб'єктами розподільчих відносин. Перетворення муніципальних експлуатаційних підприємств монополістичного характеру у суб'єкти господарювання територіально-колективних громад передбачає і припинення виділення коштів з держбюджету на розвиток цієї системи, оскільки підприємства перейшли у комунальну власність і їхнє фінансування було покладено на місцеві бюджети. Таким чином, на рівні місцевого господарства був створений сектор економіки із певною специфікою формування доходів, видатків, отримання прибутку та його розподілу. Тобто житлово-комунальне господарство як складова місцевого господарства мало свої особливості організації фінансових відносин. Полягали вони в тому, що фінансові відносини, які виникали між цими організаціями і бюджетом, мали однобічний характер, бо кошти для фінансування діяльності цих підприємств виділяли із бюджету, а податки та інші платежі до бюджету ними не сплачувалися" [1, с. 114]. Саме тому і розвиток муніципальних підприємств не можна розглядати абсолютно відособлено від місцевого бюджету, оскільки саме спроможність бюджету значною мірою впливає на передумови фінансової стабільності та модернізації їх виробничої інфраструктури. Ці взаємовідносини,